

**Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»**

ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

«Забезпечення реалізації державної політики у сфері збереження, відтворення та невиснажливого використання біологічного і ландшафтного різноманіття, охорони, захисту, використання та відтворення лісів, формування, збереження та використання екологічної мережі»

спеціальність Е2 Екологія

галузь знань Е Природничі науки, математика та статистика

Шифр програми: ПП/2025

Рік запровадження програми: 2025

Програму затверджено: рішенням науково-методичної комісії Навчально-наукового інституту нафти і газу Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (протокол № 4 від 13.10.2025 року)

ПРОФІЛЬ ПРОГРАМИ

1. Загальна інформація	
Назва програми	Забезпечення реалізації державної політики у сфері збереження, відтворення та невиснажливого використання біологічного і ландшафтного різноманіття, охорони, захисту, використання та відтворення лісів, формування, збереження та використання екологічної мережі.
Шифр програми	ПП/2025
Тип програми за змістом	Програма підвищення кваліфікації
Відомості про акредитацію для загальної професійної (сертифікатної) програми	-
Форма навчання	Очна
Цільова група	Працівники сфери екології, природних ресурсів, водного, лісового, мисливського господарств, природно-заповідних установ.
Передумови навчання за програмою	Базова вища освіта
Найменування замовника освітніх послуг у сфері професійного навчання за програмою	-
Найменування партнера (партнерів) програми	-
Обсяг програми	2 кредити ЄКТС
Тривалість програми та організація навчання	2 тижні, аудиторне навчання, використання технологій дистанційної освіти
Мова (мови) викладання	українська
Напрямок (напрями) підвищення кваліфікації, який (які) охоплює програма	Сфера екології, природних ресурсів, водного, лісового, мисливського господарства, заповідної справи.
Перелік професійних компетентностей, на підвищення рівня яких спрямовано програму	Загальні компетенції: -командна робота та комунікація; - прийняття обґрунтованих рішень; - пошук та аналіз інформації; - відповідальність; - лідерські якості; - навчання впродовж життя). Спеціалізовані компетентності: - екологічна; - природничо-наукова; - технічна; - управління природними ресурсами.
Укладач (укладачі) програми	Смоляр Наталія Олексіївна, к.б.н., доцент, доцент кафедри прикладної екології та природокористування, Національний університет «Полтавська політехніка

	імені Юрія Кондратюка» smolarnat@ukr.net
2. Загальна мета	
Підвищення рівня обізнаності державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, працівників сфери лісового, мисливського господарств та природно-заповідної справи у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування; сприяння їх самореалізації в професійній і громадській діяльності, в саморозвитку й самовдосконаленні на засадах інтеграції національних, європейських і світових цінностей, принципах сталого розвитку, та досягнень у галузі охорони навколишнього середовища та забезпечення екологічної безпеки.	
3. Очікувані результати навчання	
За результатами навчання слухачі повинні демонструвати:	
знання	- знання та розуміння предметної області та професійної діяльності; - здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності); - здатність діяти соціально відповідально та свідомо. - здатність застосовувати знання і розуміння природничих наук для вирішення екологічних задач; - знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування; - здатність до критичного осмислення основних теорій, методів та принципів природничих наук; - розуміння основних теоретичних положень, концепцій та принципів математичних та соціально-економічних наук; - знання сучасних досягнень національного та міжнародного рівня в галузі збереження біорізноманіття та заповідної справи.
уміння	- оцінювати вплив процесів техногенезу на стан навколишнього середовища та виявлення екологічних ризиків, пов'язаних з виробничою діяльністю; - використовувати основні принципи та складові екологічного управління; - проводити екологічний моніторинг та оцінювати поточний стан навколишнього середовища; - обґрунтовувати необхідність та розробляти заходи, спрямовані на збереження ландшафтно-біологічного різноманіття та формування екологічної мережі; - використовувати сучасні інформаційні ресурси для екологічних досліджень; - інформувати громадськість про стан екологічної безпеки та збалансованого природокористування; - опановувати міжнародний та вітчизняний досвід вирішення регіональних та транскордонних екологічних проблем у сфері екології, природокористування та заповідної справи; - визначати та оцінювати вплив негативних факторів на елементи екосистем; - проєктування об'єктів природно-заповідного фонду.

навички	- розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування; - розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля, оптимального природокористування, заповідної справи; - використовувати принципи управління, на яких базується система екологічної безпеки; - знати концептуальні основи моніторингу та нормування антропогенного навантаження на довкілля; - виявляти фактори, що визначають формування ландшафтно-біологічного різноманіття; - розв'язувати проблеми у сфері захисту навколишнього середовища із застосуванням загальноприйнятих та/або стандартних підходів та міжнародного і вітчизняного досвіду; - уміти проводити пошук інформації з використанням відповідних джерел для прийняття обґрунтованих рішень; - уміти формувати ефективні комунікаційні стратегії з метою донесення ідей, проблем, рішень та власного досвіду в сфері екології, охорони довкілля та заповідній справі; - уміти доносити результати діяльності до професійної аудиторії та широкого загалу, робити презентації та повідомлення; - вибирати оптимальну стратегію проведення громадських слухань щодо проблем та формування територій природно-заповідного фонду та екологічної мережі; - уміти обирати оптимальні методи та інструментальні засоби для проведення досліджень, збору та обробки даних; - брати участь у розробленні проєктів і практичних рекомендацій щодо збереження довкілля із залученням громадськості; - демонструвати навички впровадження природоохоронних заходів та проєктів.
4. Викладання та навчання (методи навчання, форми проведення навчальних занять)	
Текстові та інтерактивні лекції, завдання для самостійної роботи, тестування.	
5. Ресурсне забезпечення дистанційного навчання	
Назва вебплатформи, вебсайту, електронної системи навчання, через які здійснюватиметься таке навчання, посилання (вебадреси)	Вебплатформа дистанційного навчання Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» MOODLE, https://dist.nupp.edu.ua/ навчання в синхронному режимі (режимі реального часу) – під час реєстрації надається доступ до вебкабінету.
Назва дистанційного курсу (модулю, етапу)	Забезпечення реалізації державної політики у сфері збереження, відтворення та невиснажливого використання біологічного і ландшафтного різноманіття, охорони, захисту, використання та відтворення лісів, формування, збереження та використання екологічної мережі.
6. Оцінювання і форми поточного, підсумкового контролю	
Складові оцінювання та їх питома вага у підсумковій оцінці (%)	Відвідування занять – 30% Опрацювання обов'язкової літератури, інформаційних та інших матеріалів (ознайомлення та вивчення) – 20%

	Підсумковий контроль – 50% Документ про підвищення кваліфікації видається за умови набрання учасником не менше ніж 75 %, обрахованих із урахуванням питомої ваги кожного з критеріїв оцінювання.
Форми та періодичність поточного контролю	Не застосовується
Форма підсумкового контролю	Тестування

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

Етап навчання (сесія)	Назва теми	Кількість годин				
		Загальна кількість годин/кредитів ЄКТС	у тому числі:			
			аудиторні заняття	дистанційні заняття	навчальні візити	самостійна робота слухачів
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1. Біорізнноманіття як складова навколишнього середовища						
Сесія 1.	Тема 1.1. Поняття про біорізнноманіття. Рівні організації біорізнноманіття та головні загрози біорізнноманіттю.	5 / 0,166 ЄКТС	4			1
	Тема 1.2. Методи вивчення біорізнноманіття.	3 / 0,1 ЄКТС	2			1
	Тема 1.3. Моніторинг біорізнноманіття та біоіндикація.	5 / 0,166 ЄКТС	4			1
Модуль 2. Біорізнноманіття України та регіонів						
Сесія 2	Тема 2.1. Показники біорізнноманіття України.	5 / 0,166 ЄКТС	4			1
	Тема 2.2. Показники біорізнноманіття регіону (на прикладі Полтавської області).	5 / 0,166 ЄКТС	4			1
Модуль 3. Технології захисту біорізнноманіття						
Сесія 3	Тема 3.1. Червоні книги як індивідуальний рівень охорони біорізнноманіття.	5 / 0,166 ЄКТС	4			1

	Тема 3.2. Зелена книга як ценотичний рівень охорони біорізноманіття.	5 / 0,166 ЄКТС	4			1
	Тема 3.3. Природозавідання як сучасна природоохоронна концепція.	9 / 0,3 ЄКТС	8			1
	Тема 3.4. Екомережа як інтегрована система збереження біорізноманіття.	5 / 0,166 ЄКТС	4			1
	Тема 3.5. Міжнародні стратегії збереження біорізноманіття.	3 / 0,1 ЄКТС	2			1
	Тема 3.6. Смарагдова мережа.	3 / 0,1 ЄКТС	2			1
Модуль 4. Еколого-просвітницькі технології збереження біорізноманіття та біоетика						
Сесія 4.	Тема 4.1. Екологічне просвітництво як сучасна природоохоронна технологія.	2,5 / 0,083 ЄКТС	2			0,5
	Тема 4.2. Основи біоетики	2,5 / 0,083 ЄКТС	2			0,5
Сесія 5.	Підсумковий контроль	2 / 0,072 ЄКТС	2			
	РАЗОМ	60 / 2 ЄКТС	48			12

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

ОБОВ'ЯЗКОВІ МОДУЛІ ПРОГРАМИ

Модуль 1. Біорізноманіття як складова навколишнього середовища

Тема 1.1. Поняття про біорізноманіття. Рівні організації біорізноманіття та головні загрози біорізноманіттю.

Поняття «біологічне різноманіття» та його генезис. Проблема зменшення біорізноманіття. Програма «Диверсітес» як програма наукового вивчення біорізноманіття. Таксономічні групи організмів. Природні функції біорізноманіття. Цінність біорізноманіття для людини. Внутрішня цінність біорізноманіття.

Системна концепція біорізноманіття. Класифікації біорізноманіття. Генетичне різноманіття. Популяційно-видовий рівень організації біорізноманіття. Біоценотичний та екосистемний рівень організації біорізноманіття. Біосферний рівень організації біорізноманіття.

Біорізноманіття створене людиною. Геногеографія як напрямок вивчення генетичної мінливості.

Вплив людини на біорізноманіття. Природокористування і біорізноманіття. Надмірна експлуатація природних популяцій тварин і рослин. Промисел біоресурсів Світового океану та прісних водоемів. Спортивне мисливство, рибальство, збір лікарських трав. Браконьєрство, вилов і продаж рідкісних та екзотичних видів рослин і тварин. Інші форми прямого нищення живих організмів.

Техногенні зміни як загроза біорізноманіттю. Оцінки загроз на популяційному, біоценотичному та біомному рівнях. Динаміка біорізноманіття в умовах радіоактивного забруднення. Вплив техногенного забруднення на лісові угруповання.

Агроекосистеми, їх місце в системі природного біорізноманіття. Негативні аспекти сільськогосподарської діяльності. Проблема втрати генетичного різноманіття культурних рослин і свійських тварин. Проблеми генної інженерії. Особливості введення сільського господарства в Україні. Методи збереження біорізноманіття в агроландшафтах.

Форма проведення навчальних занять та методи навчання

Форма проведення: лекція, практичне заняття з обговоренням успішних кейсів. Методи навчання: проблемного навчання, інтерактивна взаємодія, комплексний підхід.

Перелік питань, які виносяться на самостійну роботу учасників професійного навчання:

1. Генезис поняття «біорізноманіття». Рівні біорізноманіття. Види біорізноманіття. Рівні збереження біорізноманіття.

Тема 1.2. Методи вивчення біорізноманіття.

Альфа-різноманіття, методи та моделі його оцінки (видове багатство, графічні моделі його оцінки). Індекси видового різноманіття. Індекс Маргалефа. Індекс Менхінкі. Індекс Шенона. Індекс Сімпсона. Індекс Макінтоша. Аналіз даних з різноманіття видів.

Бета-різноманіття та підходи до його вивчення і оцінки (міра різноманіття, показники відповідності, індекси, графічний аналіз бета-різноманіття, показники різноманіття).

Гама-різноманіття наземних екосистем. Біомне різноманіття як вищий рівень різноманіття екосистем.

Форма проведення навчальних занять та методи навчання

Форма проведення: лекція, практичне заняття з обговоренням успішних кейсів. Методи навчання: проблемного навчання, інтерактивна взаємодія, комплексний підхід.

Перелік питань, які виносяться на самостійну роботу учасників професійного навчання:

1. Методики та базові методи вивчення біорізноманіття в польових (натурних) та лабораторних (експериментальних) умовах.

Тема 1.3. Моніторинг біорізноманіття та біоіндикація.

Підходи до моніторингу біорізноманіття на різних рівнях. Міжнародні програми моніторингу та їх роль у оцінці і збереженні біорізноманіття. Глобальна система наземних спостережень (GTOS). Глобальна система моніторингу навколишнього середовища (GEMS). Глобальна інформаційна ресурсна база (GRID).

Моніторинг біорізноманіття України, його етапи, об'єкти, суб'єкти фінансування та створення баз даних.

Зміст та завдання біоіндикації в системі екологічних наук. Розділи біоіндикації (гідроіндикація, педоіндикація, атмоіндикація). Характеристика тест-об'єктів (рослин, тварин, мікроорганізмів). Вимоги до індикаційних показників. Екологічні основи біоіндикації. Досягнення та перспективи розвитку біоіндикації. Рівні біоіндикації. Напрямки біоіндикаційних досліджень в Україні. Біоіндикація компонентів навколишнього середовища (атмосферного повітря, водойм, ґрунтів).

Форма проведення навчальних занять та методи навчання

Форма проведення: лекція, практичне заняття з обговоренням успішних кейсів. Методи навчання: проблемного навчання, інтерактивна взаємодія, комплексний підхід.

Перелік питань, які виносяться на самостійну роботу учасників професійного навчання:

1. Методи біоіндикації. Сфери застосування біоіндикаційних досліджень.

Модуль 2. Біорізноманіття України та регіонів

Тема 2.1. Показники біорізноманіття України.

Загальна характеристика біорізноманіття України. Історія формування біорізноманіття на території України. Природні регіони України (Полісся, Лісостеп, Степ, Українські Карпати, Кримські гори). Головні загрози біорізноманіттю. Основні типи природних екосистем України: стисла характеристика і загрози біорізноманіттю.

Тема 2.2. Показники біорізноманіття регіону (на прикладі Полтавської області).

Загальна характеристика біорізноманіття Полтавщини. Умови формування біорізноманітності регіону. Созологічна характеристика флори, фауни, мікобіоти. Основні загрози біорізноманіттю Полтавщини та шляхи збереження.

Форма проведення навчальних занять та методи навчання

Форма проведення: лекція, практичне заняття з обговоренням успішних кейсів. Методи навчання: проблемного навчання, інтерактивна взаємодія, комплексний підхід. Опрацювання фото- та слайдоматеріалів.

Перелік питань, які виносяться на самостійну роботу учасників професійного навчання:

1. Зміна провідних показників біорізноманіття в Україні та полтавському регіоні в час й просторі.

Модуль 3. Технології захисту біорізноманіття

Тема 3.1. Червоні книги як індивідуальний рівень охорони біорізноманіття.

Збереження видів і популяцій. Світова практика складання Червоних списків. Червона книга України. Проблеми, які виникають в практиці використання Червоних книг. Регіональні списки рідкісних видів. Індивідуальні підходи до розробки екологічних менеджмент-планів збереження видів та популяцій.

Технології збереження та охорони природного біорізноманіття.

Форма проведення навчальних занять та методи навчання

Форма проведення: лекція, практичне заняття з обговоренням успішних кейсів. Методи навчання: проблемного навчання, інтерактивна взаємодія, комплексний підхід.

Перелік питань, які виносяться на самостійну роботу учасників професійного навчання:

1. Історія Червоної книги України.

Тема 3.2. Зелена книга як ценотичний рівень охорони біорізноманіття.

Збереження угруповань та біотопів. Зелена книга України. Основні завдання. Особливості ведення. Критерії відбору ценозів для охорони. Созологічна оцінка ценозів та біотопів. Регіональні зелені книги.

Форма проведення навчальних занять та методи навчання

Форма проведення: лекція, практичне заняття з обговоренням успішних кейсів. Методи навчання: проблемного навчання, інтерактивна взаємодія, комплексний підхід.

Перелік питань, які виносяться на самостійну роботу учасників професійного навчання:

1. Історія Зеленої книги України.

Тема 3.3. Природозавідання як сучасна природоохоронна концепція.

Національна стратегія збереження біорізноманіття в Україні. Об'єкти і суб'єкти національної стратегії. Природно-заповідний фонд України, його структура. Характеристика біорізноманіття окремих об'єктів ПЗФ по природних регіонах України. Сучасний стан розвитку природно-заповідної справи в напрямі збереження біорізноманіття.

Форма проведення навчальних занять та методи навчання

Форма проведення: лекція, практичне заняття з обговоренням успішних кейсів. Методи навчання: проблемного навчання, інтерактивна взаємодія, комплексний підхід. Віртуальна екскурсія. Опрацювання відео- та слайдоматеріалів.

Перелік питань, які виносяться на самостійну роботу учасників професійного навчання:

1. Історія заповідної справи в Україні.
2. Постаті та основні події в заповідній справі.
3. Історія заповідної справи в полтавському регіоні.

Тема 3.4. Екомережа як інтегрована система збереження біорізноманіття.

Екомережа та її значення в збереженні біорізноманіття. Структура екомережі. Загальноєвропейська екологічна мережа. Національна екологічна мережа України. Регіональні та локальні екомережі. Локальні екомережі міст. Програми розбудови екомережі (європейської, національної, регіональних, локальних).

Річкові екологічні коридори. Біорізноманіття водойм України. Коротка характеристика окремих біоценозів. Формування мережі екологічних річкових коридорів в Україні. Проблеми, які виникають при створенні мережі річкових коридорів.

Форма проведення навчальних занять та методи навчання

Форма проведення: лекція, практичне заняття з обговоренням успішних кейсів. Методи навчання: проблемного навчання, інтерактивна взаємодія, комплексний підхід.

Перелік питань, які виносяться на самостійну роботу учасників професійного навчання:

1. Основні структурні елементи національної екомережі.
2. Характеристика схеми регіональної екомережі Полтавської області.
3. Природні умови та ресурси формування регіональної екомережі Полтавської області.

Тема 3.5. Міжнародні стратегії збереження біорізноманіття.

Глобальні екологічні впливи на стан біорізноманіття. Міжнародний досвід з збереження живої природи. Всесвітня стратегія охорони природи. Програма ЮНЕСКО «Людина і біосфера». Конвенція про біорізноманіття. Біосферні резервати та їх роль у збереженні біорізноманіття. Міжнародне співробітництво в питаннях збереження біорізноманіття.

Форма проведення навчальних занять та методи навчання

Форма проведення: лекція, практичне заняття з обговоренням успішних кейсів. Методи навчання: проблемного навчання, інтерактивна взаємодія, комплексний підхід.

Перелік питань, які виносяться на самостійну роботу учасників професійного навчання:

1. Роль громадських організацій в збереженні біорізноманіття. Міжнародний та національний досвід.
2. Характеристика громадських екологічних та природоохоронних організацій у регіоні.

Тема 3.6. Смарагдова мережа.

Концепція Natura-2020 та Смарагдової мережі. Об'єкти Смарагдової мережі в Україні. Критерії вибору територій для створення об'єктів Смарагдової мережі. Процедура проєктування та створення об'єктів Смарагдової мережі. Об'єкти Смарагдової мережі в Україні, в регіоні. Законодавча база Смарагдової мережі та імплементація природоохоронного законодавства в Україні.

Форма проведення навчальних занять та методи навчання

Форма проведення: лекція, практичне заняття з обговоренням успішних кейсів. Методи навчання: проблемного навчання, інтерактивна взаємодія, комплексний підхід.

Перелік питань, які виносяться на самостійну роботу учасників професійного навчання:

1. Екологічне та природоохоронне законодавство щодо Смарагдової мережі.
2. Досвід проєктування об'єктів Смарагдової мережі в регіоні.

Модуль 4. Еколого-просвітницькі технології збереження біорізноманіття та біоетика

Тема 4.1. Екологічне просвітництво як сучасна природоохоронна технологія.

Принцип безперервності екологічної освіти. Екологічна свідомість та культура. Рівнів екологічної культури. Екологічний та зелений туризм. Методика створення екологічних стежок та екологотуристичних маршрутів. Наукова, рекреаційна, еколого-освітня та господарська діяльність в об'єктах природно-заповідного фонду.

Форма проведення навчальних занять та методи навчання

Форма проведення: лекція, практичне заняття з обговоренням успішних кейсів. Методи навчання: проблемного навчання, інтерактивна взаємодія, комплексний підхід. Віртуальна екскурсія. Опрацювання відеоматеріалів.

Перелік питань, які виносяться на самостійну роботу учасників професійного навчання:

1. Кращі практики екологічного просвітництва в Україні та регіоні.
2. Характеристика природно-заповідних установ у регіоні як осередків екологічного просвітництва.

Тема 11. Основи біоетики.

Біоетика як культурологічна природоохоронна концепція.

Принципи біоетики. Роль, можливості та ресурси заповідних об'єктів як еколого-просвітницьких центрів. Візит-центри заповідних територій як осередки екологічного просвітництва в регіонах.

Перелік питань, які виносяться на самостійну роботу учасників професійного навчання:

1. Принципи біотетики.
2. Інтерпретація законів біоетики.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Для успішного проходження навчання за програмою необхідно: відвідувати заняття, брати активну участь в обговоренні та інтерактивних заходах – максимальна кількість балів – 30; здійснити опрацювання обов’язкових інформаційних джерел та інших матеріалів – 20 балів; пройти підсумкове тестування (підсумковий контроль) – максимальна кількість балів – 50.

Учасник (учасниця) професійного навчання, який (яка) виконав (виконала) програму в обов’язку не менше 75 % отримає сертифікат про проходження підвищення кваліфікації.

ЛІТЕРАТУРА, ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ, ОБОВ’ЯЗКОВІ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ. ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ

Нормативно-правові акти

Кодекси та закони України:

1. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 року № 3852-ХІІ.
2. Кодекс України про надра від 27 липня 1994 року № 132/94-ВР.
3. Водний кодекс України від 06 червня 1995 року № 213/95-ВР.
4. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-ІІІ.
5. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року № 1264-ХІІ.
6. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05 квітня 2007 року № 877-V.
7. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» від 16 червня 1992 року № 2456-ХІІ.
8. Закон України «Про охорону атмосферного повітря» від 16 жовтня 1992 року № 2707-ХІІ.
9. Закон України «Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону» від 10 лютого 2000 року № 1436-ІІІ.
10. Закон України «Про мисливське господарство та полювання» від 22 лютого 2000 року № 1478-ІІІ.
11. Закон України «Про тваринний світ» від 13 грудня 2001 року № 2894-ІІІ.
12. Закон України «Про Червону книгу України» від 07 лютого 2002 року № 3055-ІІІ.
13. Закон України «Про охорону земель» від 19 червня 2003 року № 962- IV.
14. Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» від 19 червня 2003 року № 963- IV.
15. Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» від 08 липня 2011 року № 3677-VІ.
16. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» № 2059 від 23 травня 2017 року.

Базова література

1. Вагалюк Л.В., Лісовий М.М. Біорізноманіття і його збереження : навч. посібн. К. : Вид-во Національного університету біоресурсів і природокористування України, 2023. 310 с.
2. Гулай В.В. Збереження біологічного різноманіття : навч. посібн. Кропивницький: Вид-во Центральноукраїнського національного технічного університету, 2024. 79 с.
3. Моніторинг та охорона біорізноманіття в Україні : Прикладні аспекти моніторингу та охорони біорізноманіття / Серія: «Conservation Biology in Ukraine». Вип. 16. Т. 3. Київ; Чернівці : Друк Арт, 2020. 528 с.

Допоміжна:

1. Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття. К., 1988. 52 с.
2. Голубець М.А. Біотична різноманітність і наукові підходи до її збереження. Львів : «Ліга-Прес», 2003. 33 с.
3. Грищенко Ю.М. Основи заповідної справи : Навчальний посібник. Рівне : РДТУ, 2000. 239с.
4. Данілова О.М., Ємчук Т.В. Заповідна справа та організація туристично-рекреаційної діяльності на територіях природно-заповідного фонду: Навчальний посібник. Чернівці : Чернівецький нац. ун.-т., 2019. 328 с.
5. Екологія біорізноманіття : Підручник / А.В. Яцик, Ю.М. Грищенко, А.Ю. Якимчук, І.А. Пашенюк; за ред. А.В. Яцика. К. : Генеза, 2013. 408 с.
6. Екологічна енциклопедія: У 3 т. К. : ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2006. Т. 1 : А-Е. 432 с.
7. Екологічна енциклопедія: У 3 т. К. : ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2007. Т. 2 : Є-Н. 416 с.
8. Заповідна справа в Україні : Навчальний посібник ; за заг. ред. М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка. К. : Географіка, 2003. 306 с.
9. Збереження біорізноманіття України: Друга національна доповідь. К. : Хімджест, 2003. 112с.
10. Збереження і моніторинг біологічного та ландшафтного різноманіття в Україні. К. : Національний екологічний центр України, 2000. 244 с.
11. Кобеньок Г.В., Закорко О.П., Марушевський Г.Б. Збереження біорізноманіття, створення екомережі та інтегроване управління річковими басейнами: Посібник для вчителів та громадських природоохоронних організацій. К. : Wetland International Black Sea Programme, 2008. 200 с.
12. Малишева Н.Р., Олещенко В.І., Кузнецова С.В., Карамушка В.І. Правові засади впровадження в Україні Конвенції про біорізноманіття. К. : Хімджест, 2003. 176 с.
13. Мельник Л.Г. Основи стійкого розвитку: Навчальний посібник для післядипломної освіти. Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. 383 с.
14. Нестеров Ю.В. Практичні поради зі збереження біорізноманіття у сільськогосподарських угіддях. К. : Wetlands International Black Sea Programme, 2005. 48 с.
15. Патика В.П., Соломаха В.А., Бурда Р.І. та ін. Перспективи використання, збереження та відтворення агробіорізноманіття в Україні. К. : Хімджест, 2003. 256 с.
16. Програма дій. Порядок денний на XXI століття («Agenda 21»). К. : Інтелсфера, 2000. 360 с.
17. Шеляг-Сосонко Ю.Р., Дубина Д.В., Вакаренко Л.П. та ін. Збереження і невиснажливе використання біорізноманіття України: стан і перспективи. К. : Хімджест, 2003. 248 с.
18. Шеляг-Сосонко Ю.Р., Дубина Д.В., Мінарченко В.М. Методологія дослідження видової та ценотичної різноманітності екомережі України. *Укр. бот. журн.* 2003.60, 4. С. 374–380.